

2019 – ANUL TRIBUNIȘTILOR (VIII): 2020, anul omagial Emanuil Gojdu?

Prin cultură la putere!

vechiul iconostas la Gura Rîului!

2020 anul omagial Emanuil Gojdu?

1808 1873

1802 1870

negustorii aromâni din Moscopole și comunitatea „greco-valahă”

cel mai de seamă legiuitor și organizator bisericesc din întreaga Ortodoxie!

e cunoscută relația de amicitie existentă între mitropolit ...și comercianții greci

aromân, care și-a lăsat, prin testament, întreaga avere Mitropoliei Ortodoxe a Ardealului

pictori: Iosif Neuhauser I. Krambeli

biserica „Sf. Atanasie”

Andrei Șaguna

Emanuil Gojdu

Ca fiu credincios al Bisericii mele, laud dumnezeirea, căci m-a făcut român; iubirea ce am către Națiunea mea

șagunism - tribunism - sămănătorism

biserica „Sf. Atanasie”- ca fiu credincios al Bisericii mele, laud Dumnezeirea căci m-a făcut român!

Acad. prof. univ. dr. Mircea Păcurariu prezintă biografia marelui mitropolit în multe lucrări științifice. Selectăm câteva pasaje edificatoare, despre familia Șaguna, din lucrarea "Cărturari sibieni de altădată": "Cei doi fericiți părinți aparțineau comunității aromâne de acolo, întemeiată încă de la începutul secolului al XVII-lea, când grupuri însemnate de aromâni din Moscopole, din sudul Albaniei de azi, important centru economic și cultural aromânesc din Balcani, oraș în care au trăit cunoscuții cărturari Teodor Cavalioti, Constantin Ucuta și Daniil Moscopoleanul, și-au părăsit locurile natale și s-au îndreptat spre diferite alte localități din fostul Imperiu habsburgic, întemeind comunități noi, în care se ocupau mai ales cu comerțul. Decenii la rând s-a cunoscut o adevărată migrație a negustorilor aromâni din Moscopole spre orașele fostului Imperiu habsburgic, inclusiv în Ungaria și Transilvania. Comunitatea "greco-valahă" din Mișcolț număra, pe la începutul veacului al XIX-lea, aproximativ 2000 de suflete, îndrumați de preotul Constantin Vulc.

Prin grija acestui preot, în primii ani ai veacului al XIX-lea, credincioșii aromâni ortodocși din Mișcolț și-au zidit o monumentală biserică, existentă și azi (în ultimii ani având abia 60 de credincioși), fiind terminată în anul 1806.

La zidirea ei au contribuit cu sume importante amândoi bunicii viitorului ierarh, Evreta Șaguna și Mihail Muciu (...).

Mulți sibieni nu cunosc vechea biserică în care a slujit Andrei Șaguna în Sibiu. Puținele imagini care s-au păstrat au fost publicate în lucrări de specialitate sau publicații religioase, biserica

mică - ctitorie a pușinilor aromâni și greci stabiliți în cetatea Sibiului, pe strada Măcelarilor (azi str. Mitropoliei, pe locul actualei catedrale) - fiind construită între 1797-1800.

Cine mai știe că patronul spiritual al companiei grecești era "Sf. Atanasie", biserica având acest hram, dar și hramul "Schimbării la față"? Această bisericuță a servit drept catedrală episcopală și ulterior mitropolitană, între 1862-1902, ea fiind cedată de către arhim. Meletie - ultimul preot grec - comunității ortodoxe române "grație abilității mitropolitului Andrei Șaguna (...) e cunoscută relația de amicitie existentă între mitropolit ... și comercianții greci".

Arhitectul bisericii grecești a fost "M. Bucholzer, iar pictori, Iosif Neuhauser și I. Krambeli, ultimul fiind și cel care a pictat și iconostasul, cumpărat ulterior de românii din Gura Rîului, unde se află și astăzi".

Despre vechiul iconostas păstrat în biserica "Sf. Arh. Mihail și Gavriil" Gura Rîului aflăm că a fost sfințit la 31 august 1902, fiind "realizat tot în stil baroc cu o bogată ornamentație, iar pictura lui a fost executată de Iosif Neuhauser și I. Krambeli. Ne reține atenția medalionul de deasupra ușilor împărătești, unde găsim inscripția: (...) "Dumnezeul meu, să-Ți fie ochii Tăi deschiși și urechile Tale cu luare aminte la rugăciunea care Ți se va face în locul acesta". 2 Paralipomena (Cronici) 6, 40). Ultima Sfântă liturghie a fost ținută în vechea biserică la 13 iulie 1902, de asesorul consistorial dr. Elie Miron Cristea (viitorul patriarh), pentru ca la 18 august 1902 piatra de temelie să fie sfințită de mitropolitul Ioan Mețianu". (sursa: Lumina 2011, "Vechea comunitate a grecilor din Sibiu" I-II- III).

Considerându-l pe Andrei Șaguna "cel mai de seamă legiuitor și organizator bisericesc din întreaga Ortodoxie" acad. Mircea Păcurariu face o sinteză cu privire la modul în care a promovat învățământul românesc, "conștient că un neam oprimat, cum era al nostru, nu putea progresa decât prin cultură": "Deși cărmuia o eparhie cu posibilități materiale reduse, iar păstoriții săi, în majoritatea lor zdrobitoare, erau țărani, Andrei Șaguna s-a străduit să formeze un număr tot mai mare de intelectuali, conștient că aceștia vor lucra pentru emanciparea națională, socială și culturală a neamului. De aceea s-a străduit să pună bazele unor fonduri și fundații speciale patronate de Biserică, din care să se acorde burse unor elevi și studenți buni, dar proveniți din familii lipsite de mijloace materiale. De pildă, prin pastorală de Paști din anul 1953 cerea să se organizeze colecte în toate parohiile în vederea creării unei fundații de acest gen, scriind: "Cui nu-i sângerează inima când vede că unii tineri dăruiți cu cele mai frumoase talente și plini de râvnă către învățătură, din care ar putea să se aleagă niște stâlpi și luminători ai neamului său și niște fii străluciți ai Bisericii, din lipsa mijloacelor celor trebuincioase sunt siliți a lăsa școala și a-și îngropa talentele și a-și petrece viața la coarnele plugului? ... Drept aceea, nimenea dintre voi, iubitorilor fii întru Hristos, să nu se tragă îndărăpt, ci fiecare să contribuie la această fundațiune ... Din ea se va da ajutoriu la orice tânăr bun, fie părinții lui plugari, fie meșteri, fie neguțatori, fie militari sau ampoloiați" (funcționari, n.n.). Cea mai însemnată fundație creată la îndemnul său a fost aceea a avocatului Emanuil Gojdu din Budapesta (1802-1870), aromân ca și el, care și-a lăsat, prin testament, întreaga avere Mitropoliei Ortodoxe a Ardealului și din care s-au acordat apoi peste 5500 de burse unor elevi, studenți și meseriași ortodocși între anii 1871-1918. Datorită acestor burse s-a format elita intelectuală a Transilvaniei, cu un rol însemnat în pregătirea Unirii din 1918".

În anul centenarului "Marii Uniri", puțini au amintit rolul pe care Șaguna l-a avut în inițierea și sprijinirea formării acestei elite intelectuale, sprijinul acesta fiind esențial în lungul parcurs al românilor în procesul de deșteptare națională. Dar despre Emanoil Gojdu, de ce nu s-a amintit nimic? Se știe că fundația lăsată prin testament "acelei părți a națiunii române din Ungaria și Transilvania care aparține la confesiunea orientală ortodoxă" a funcționat 47 de ani, între 1870 și 1917; mulți intelectuali români care au contribuit la Marea Unire, au fost susținuți financiar prin bursele acordate de această fundație. Amintim că Octavian Goga, Traian Vuia, Constantin Daicoviciu, Petru Groza și Victor Babeș au fost bursieri ai fundației instituite de Emanoil Gojdu, cel care întreaga viață a militat pentru drepturile românilor din Transilvania și Ungaria, fiind mândru de originea sa de român ortodox. Absolvind studiile universitare la Budapesta, fiind avocat și "notar cambial", Gojdu s-a stabilit în capitala Ungariei, profesând ca avocat și politician. Casa lui din Budapesta era deschisă tuturor politicienilor români, aici dezbătându-se proiectele și amendamentele legislative, inclusiv proiectul de lege "pentru egala îndreptățire a naționalităților". Gojdu făcea declarația: "Ca fiu credincios al Bisericii mele, laud dumnezeirea, căci m-a făcut român; iubirea ce am către Națiunea mea mă îmboldește a stăruii în faptă, ca încă și după moarte să erump de sub gliile mormântului, spre a putea fi pururea în sânul Națiunii". La 150 de ani de la stingerea sa din viață, România va declara "anul 2020 - anul omagial Emanoil Gojdu"?; națiunea română va reuși să clarifice regimul proprietăților Fundației Gojdu, aceasta fiind naționalizată de regimul comunist din Ungaria, în 1945?

În condițiile în care regimul retrocedărilor în România a fost foarte permisiv pentru toate naționalitățile, de ce românii nu pot spera la restituirea - indiferent de formă - a proprietăților acestei fundații? De ce din 2005 - când guvernul Tăriceanu a inițiat semnarea unui acord cu Ungaria, inițiativă eșuată din varii motive - clasa politică românească nu a reușit să clarifice destinul acestei fundații, care ar putea să asigure fundamentele financiare ale dezvoltării durabile prin cultură în beneficiul tuturor cetățenilor României? Cine este vinovat?

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<http://www.tribuna.ro/stiri/cultura/2019-anul-tribunistilor-viii-2020-anul-omagial-emanuil-gojdu-141973.html>

În: Tribuna, 24 februarie 2019